

Малярчук Н. Г.,
*кандидат історичних наук,
доцент кафедри практичної психології
Маріупольського державного університету*

ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЩОДО ПРИМУСОВО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Повномасштабне вторгнення військ Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року спричинило масове переміщення значного контингенту цивільного населення не лише в межах країни, а й за її кордони, у тому числі в країни Європейського Союзу (далі – ЄС). Лише за перші чотири тижні від початку російського вторгнення в країни ЄС прибуло приблизно 3,5 мільйона людей – переважно жінок і дітей [5]. Усім їм необхідно було надати екстрену допомогу та адаптувати до нового місця проживання.

Мета роботи: проаналізувати історичний досвід європейських країн з надання допомоги примусово переміщеним особами та з'ясувати, яке значення він мав для формування сучасної політики Європейського Союзу щодо цієї категорії мігрантів, розглянути основні заходи впроваджені керівництвом ЄС щодо надання екстреної допомоги українцям, які втекли від війни, їхній адаптації до умов життя в країнах ЄС.

Варто зазначити, що з масовим примусовим переміщенням населення, спричиненим двома світовими війнами, Європа зіткнулася ще в ХХ ст. Після Першої світової війни з'явилося поняття «переміщені особи» (англ. displaced persons), або скорочено DP. Саме після Першої світової війни міжнародне співтовариство усвідомило необхідність об'єднати свої ресурси та зусилля для вирішення складних питань, які постали у зв'язку з усе зростаючою кількістю переміщених осіб (концепція отримала назву «розподіл навантаження»), та визнало необхідність встановлення спільного міжнародного режиму захисту для них [1, с. 5].

Перші спроби допомоги переміщеним особам були зроблені на початку 1920-х років Лігою Націй. Її першим Верховним комісаром у справах біженців був відомий норвезький дослідник Фрїтьйоф Хансен. У 1930 році Лігою Націй був створений *Міжнародний офіс Хансена у справах біженців* – організація, яка впродовж 1930–1939 років на міжнародному рівні відповідала за біженців з районів війни. Великою проблемою для біженців була відсутність

документів, що спричинювало невизначеність їхнього статусу та неможливість влаштуватися на роботу. Ліга Націй для біженців без громадянства почала видавати паспорти Нансена – міжнародні документи, що посвідчували особу власника. У 1942 році цей паспорт визнали уряди 52 країн світу і він став першим переїзним документом для біженців, який дозволяв їм пересуватися територією цих країн [3, с. 35– 36].

У 2 пол. 40-х рр. ХХ, після закінчення Другої світової війни, міжнародне співтовариство знову зіштовхнулося з проблемою примусово переміщених осіб. З 1943 ними займалася «Адміністрація допомоги і відбудови об'єднаних націй ЮНРРА», яка припинила свою діяльність у 1947, у зв'язку зі створенням «Міжнародної організації у справах біженців» (МОБ). Основні напрямки діяльності зазначених організацій: облаштування таборів для ДР, оформлення громадянства, репатріація. У 1950 році під егідою ООН було створено Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) представництва якого працюють в багатьох країнах світу. Його завдання – захист та підтримка біженців, сприяння їхній інтеграції в приймаючій країні, а також допомога в добровільному поверненню на батьківщину чи переселенню до третьої країни. У 1951 році ООН ухвалено «Конвенцію про біженців» – ключовий юридичний документ, що лежить в основі подальшої роботи УВКБ ООН. Конвенція набула чинності в квітні 1954 року, містить положення про обов'язки та права біженців, а також зобов'язання держав щодо них [1, с. 7].

На початку ХХІ ст. проблема масового примусового переміщення цивільних осіб не перестала бути актуальною. Після закінчення війни в Югославії було підготовлено та ухвалено «Директиву Ради ЄС від 20 липня 2001 року про мінімальні стандарти для надання тимчасового захисту у разі масового напливу переміщених осіб та про заходи, що сприяють збалансованості зусиль між державами-членами щодо прийому таких осіб та відповідальності за наслідки такого прийому» (Далі – Директива). Документ розробили для використання у випадку масового напливу до ЄС примусово переміщених осіб з метою надання їм негайної допомоги та колективного захисту. У Директиві, з метою забезпечення балансу зусиль держав-членів щодо прийому таких осіб, встановлено мінімальні стандарти надання тимчасового захисту [2]. Важливо, що право на тимчасовий захист є колективним і забезпечує негайний захист, зводячи формальності до мінімуму, тоді як набуття статусу біженця передбачає подання індивідуальних заяв та досить тривалу адміністративну процедуру їх розгляду протягом 6 місяців, або більше.

Уперше Директиву застосували 4 березня 2022 року щодо українців, які, рятуючись від війни, почали масово прибувати в країни ЄС. З того часу близько 4 мільйонів наших співгромадян отримали негайний захист у ЄС, з яких понад 3 мільйони – в першій половині 2022 року [4]. Усі зареєстровані мали право отримати дозвіл на проживання терміном на один рік, який може бути двічі автоматично подовжений на шість місяців [2].

Підтримка, надана українцям, що отримали тимчасовий захист включає:

1. *Особливий захист дітей*: дітям необхідно гарантувати швидкий доступ до їхніх прав без дискримінації. Їх реєстрація при в'їзді в ЄС є ключовою. Особлива увага приділяється дітям із дитячих будинків, а також дітям, яким загрожує торгівля людьми та викрадення, зокрема неповнолітнім без супроводу; 2) *Доступ до освіти*: допомога учням, студентам і вчителям є пріоритетом; 3) *Доступ до медичної допомоги*: завдяки механізму солідарності, створеному Європейською Комісією, люди, які терміново потребують спеціалізованого лікування, можуть бути швидко переведені між державами-членами для такого лікування. Особлива увага приділяється вакцинації дітей, а також цілеспрямованим діям щодо підтримки психічного здоров'я та постраждалих від війни, включаючи створення мережі україномовних спеціалістів із психічного здоров'я; 4) *Доступ до роботи*: державам-членам ЄС запропоновано вжити заходів, щоб допомогти тим, хто прибуває, швидко реалізувати своє право на працю, а також на професійне навчання. Наприклад, в квітні 2022 року Європейська Комісія оприлюднила рекомендацію щодо визнання наукової та професійної кваліфікації для осіб, які рятуються від вторгнення Росії в Україну; 5) *Доступ до житла*: щоб задовольнити нагальні потреби у відповідному житлі запроваджено нову ініціативу «Безпечна домівка», яка підтримує європейців, що надають свої будинки для проживання українців, що рятуються від війни, впроваджуючи цільове фінансування. Передбачено мобілізацію коштів окремих фондів для купівлі, або ремонту житла [6].

Важливим кроком стало створення у березні 2022 року «Платформи солідарності «Україна». Вона об'єднала держави-члени та агенції ЄС, міжнародні організації, українську та молдовську владу і відіграла вирішальну роль у забезпеченні координації їх дій з надання допомоги. Платформа солідарності допомагає організувати переміщення людей в межах ЄС до держав-членів, які мають можливості для прийому, а також до країн, що не входять до ЄС, де вже проживають значні українські громади, наприклад Канади чи Великої Британії. У травні 2022 року почала працювати «Платформа ЄС для обміну інформацією

про осіб, які користуються тимчасовим захистом», що дозволило обмежити можливі зловживання і вирішити проблему подвійної або багаторазової реєстрації [6].

Важливою проблемою є фінансування заходів з підтримки переміщених осіб. У березні 2022 року євродепутати ухвалили законопроект Європейської Комісії щодо Дій згуртування щодо біженців у Європі (CARE), який дозволив перенаправити доступні кошти у країни ЄС, які надають притулок українцям, що втікають від війни [5]. Так 13,6 млрд євро було виділено через пакети CARE та FAST-CARE, 1 мільярд євро – перепрограмовано в рамках фондів згуртування, ще 400 мільйонів євро було виділено в рамках інших внутрішніх фондів [4].

Таким чином, досвід вирішення проблем, пов'язаних з масовим переміщенням населення спричиненого війною європейські країни отримали ще в ХХ ст. Саме тоді міжнародна спільнота усвідомила необхідність об'єднання ресурсів та зусиль, для їх вирішення, важливість перерозподілу «навантаження» між всіма країнами, а також необхідність встановлення спільного міжнародного режиму захисту для примусово переміщених осіб. Зазначений досвід, а також новітні напрацювання в галузі міграційної політики, дозволили Європейському Союзу швидко відреагувати на міграційну кризу, спричинену російським вторгненням в Україну та об'єднати зусилля не лише країн-членів, а також інших країн, спрямувавши їх на допомогу українцям.

Список використаних джерел:

1. Агентство ООН у справах біженців: 25 років в Україні, 70 років у світі. К. 27 с.

2. Директива Ради 2001/55/ЄС від 20 липня 2001 року про мінімальні стандарти для надання тимчасового захисту у разі масового напливу переміщених осіб та про заходи, що сприяють збалансованості зусиль між державами-членами щодо прийому таких осіб та відповідальності за наслідки такого прийому. URL: https://court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/war/Direkt_ES_2001_55.pdf

3. Права людини у міжнародному праві : підручник / за заг. ред. канд. юрид. наук, доцента А. В. Войціховського. Харків : ООО «Планета-Принт», 2021. 404 с.

4. EU Solidarity with Ukraine: one year of temporary protection for people fleeing Russian aggression against Ukraine. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_1525

5. Ukraine: Cohesion funding to support people fleeing Russia`s invasion of Ukraine. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_1607

6. Ukraine: EU support to help Member States meet the needs of refugees. URL: <https://translate.google.com/?hl=ru&sl=en&tl=uk&text=Ukraine%3A%20EU%20support%20to%20help%20Member%20States%20meet%20the%20needs%20of%20refugees&op=translate>

7. UNHCR. The UN Refugee Agency. Україна. URL: <https://www.unhcr.org/ua/%d0%b7%d0%b0%d0%b3%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d0%b0-%d1%96%d0%bd%d1%84%d0%be%d1%80%d0%bc%d0%b0%d1%86%d1%96%d1%8f>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-311-1-59>

Пундєв В. В.,

*кандидат психологічних наук, старший викладач
кафедри мовної та психолого-педагогічної підготовки
Одеського національного економічного університету*

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ОСОБИ З МЕЖОВИМ РОЗЛАДОМ ОСОБИСТОСТІ

З точки зору сучасної науки у формування межового розладу особистості (МРО) беруть участь ті системи ГМ які детермінують формування імпульсивності та негативних емоцій. У відповідь на зовнішні стимули чи сигнали від інших мозкових центрів, що вказують на уявну загрозу, у людини з'являються збудження і потім страх. Такий процес може бути більш вираженими під впливом стресорів; серед них поширюються ті, що пов'язані з загальними загрозами війни та вимушеним переселенням. Тому актуальним зараз стає не тільки проблематика соціальної адаптації осіб з психічними та поведінковими розладами внаслідок криз і травм (F43.0 гострі реакції на стрес, F43.1 посттравматичний стресовий розлад – ПТСР), а й проблематика більш поширених межових розладів особистості та її інтеграції в нову спільноту.

Межовий розлад особистості (Borderline Personality Disorder [1]) є комплексом глибоко укоріненних дезадаптивних і ригідних особистісних рис, що викликають специфічне сприйняття і ставлення до оточуючих людей і до себе, в зв'язку з чим відзначається зниження соціального пристосування, адаптації в соціумі, емоційний дискомфорт і глибоке виснаження ресурсів організму. За [2] межовий розлад особистості характеризується системою ознак, у якої переважають: нестабільність у міжособистісних стосунках, самооцінці та почуттях,